Zorg en aandacht voor Huiszwaluwen in Bergambacht

Nico van Dam & Arie Dorsman

De Huiszwaluw voelt zich 's zomers prima thuis in de Krimpenerwaard. Hij bouwt zijn nesten, bestaand uit een mengsel van klei en zand onder de dakranden. Langs de Hollandse IJssel waren vroeger op tal van plaatsen buitendijkse opslagplaatsen van klei voor de steenfabrieken. Daar maakten de Huiszwaluwen gretig gebruik van. Zo telde het dorp Gouderak vroeger wel tweehonderd nesten!
Voor bewoners van de streek zijn Huiszwaluwen dus een vertrouwde verschijning. De Natuur- en Vogelwerkgroep Krimpenerwaard (NWVK) besteed dan ook al jarenlang aandacht aan deze soort. Zo worden in Bergambacht al ruim 23 jaar de kolonies geteld en toen een kolonie daar bedreigd werd kon door een uitstekende samenwerking tussen de werkgroep en de woningcorporaties QuaWonen voorkomen worden dat de kolonie geheel zou verdwijnen.

Huiszwaluwenpopulatie in Bergambacht (1990-2012)
In 1990 is de Natuur- en Vogelwerkgroep Krimpenerwaard begonnen met het tellen van de Huiszwaluwen in de Krimpenerwaard. Na drie jaar tellen werd het project helaas gestopt en werd de aandacht gericht op andere vogelsoorten. In Bergambacht echter heeft Atty Broer de Huiszwaluwen ieder jaar geteld in het kader van kolonietellingen voor Sovon. Vanaf 2008 zijn die door de auteur uitgevoerd (Figuur 1). De monitoringsreeks beslaat tot nu toe een periode van 23 jaar Het jaar 1996 is niet ingevuld. Dat jaar waren er wel kolonies aanwezig, maar die zijn niet geteld.

Schommelingen
Er blijken nogal eens schommelingen op te treden. Die kunnen te maken hebben met interne ontwikkelingen in het gebied dat onderzocht wordt, of externe beïnvloeding. In Bergambacht is er nauwelijks iets veranderd. Niet in de nestelmogelijkheden, noch in de voedselsituatie. Na een aanvankelijke stijging tot 1995 bleef de populatie ondanks lichte fluctuaties ongeveer op gelijk niveau. Dit tot 2003 toen een stijging inzette. Landelijk begon die vanaf 2002 (Boele et al. 2012). Die toename mondde uit in het grootste aantal nesten dat Bergambacht sinds het begin van de tellingen heeft gehad: 150. Na 2005 was er opeens weer een afname met een dieptepunt in 2007. Daarna is er weer een lichte toename. Het dal komt overeen met de landelijke ontwikkeling. Top- en daljaren voor het hele land kunnen te maken hebben met de voedselsituatie in de overwinteringsgebieden. Er kunnen zich echter ook onverklaarbare af-

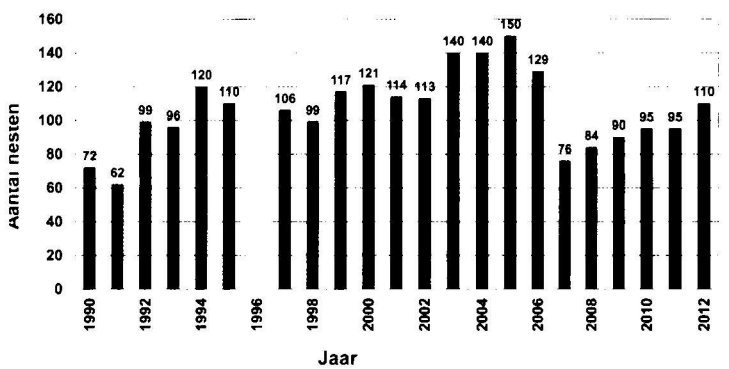

Figuur 1 - Aantal huiszwaluwnesten in Bergambacht in 1990-2012.

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan schonk de NVWK met ondersteuning van enkele andere organisaties een huiszwaluwentil aan de woningbouwcorporatie QuaWonen. Deze werd geplaatst in een woonwijk waar al langer Huiszwaluwen broedden.
Foto: Nico van Dam.

wijkingen voordoen. Toen zowel in Bergambacht als landelijk in 2007 kleinere aantallen werden aangetroffen, constateerde men in het Gooi, de Vechtstreek en Westelijk Eemland een toename van 1154 naar 1376 paren (Jonkers 2008). Op de ontdekking na van enkele kleine nieuwe, niet eerder ontdekte kolonies, was die toename niet te verklaren.

Samenwerken voor behoud
Tijdens onderhoudswerkzaamheden in Bergambacht in 2004 stuitten de schilders van een woningcorporatie op huiszwaluwnesten onder de overstekken van woningen. In een overleg tussen vertegenwoordigers van de NWVK en de woningcorporatie QuaWonen werd het belang van Huiszwaluwen aan de orde gesteld. Wat te doen om deze kolonie te behouden?

De aanpak
De opzichter van het werk bedacht de oplossing om toch het noodzakelijke schilderwerk te kunnen uitvoeren, zonder de zwaluwen lastig te vallen. Hij zorgde ervoor, dat er als vervanging voor de nesten die verwijderd moesten worden kunstnesten werden aangebracht. Tegelijkertijd liet hij de nesten monteren op plaatsen waar zij geen overlast konden veroorzaken.
Al enige jaren was tijdens de huiszwaluwtellingen geïnformeerd bij de bewoners hoe zij het vonden dat de Huiszwaluw hun huis had uitgekozen als broedplaats. De reacties waren verschillend en die liepen, zoals te verwachten was, uiteen. Er waren bewoners die liever zouden zien dat de zwaluwen ergens anders gingen broeden. Anderen vonden het heerlijk dat zij er weer waren. Door tijdens de gesprekken en op andere momenten informatie en tips te geven is geprobeerd de Huiszwaluwen populairder te maken.
In de 's Heeraartsbergstraat in Bergambacht zijn na het voltooien van het schilderwerk twintig kunstnesten opgehangen. De kunstnesten hebben een achterwandje en zijn via aangebrachte lipjes demontabel, zodat ze na het schilderwerk weer teruggehangen kunnen worden. De opzichter besefte, dat een nest boven een raam op de kopgevel rommel en poep op de waterslag van een raam eronder kan geven. Daarom zijn geen kunstnesten

De onthulling van de til in Bergambacht – op 23 november 2012 – werd een feestelijke gebeurtenis waarbij bewust schoolkinderen van twee basisscholen wernden betrokken. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!
Foto: Nico van Dam.

Op een informatiepaneel dat door de woningcorporatie bij de til is geplaatst wordt het belang van het beschermen van de natuur onderstreept.
Foto: Nico van Dam.

bevestigd onder de overstek direct boven een raam.
Het enthousiasme van beide partijen is beloond. Tijdens de telling in 2005 was er de verrassende ontdekking dat alle kunstnesten bezet waren! Een optimaal resultaat, 100% bezetting na een jaar. Daar droomt elke zwaluwteller van.

Samenwerking smaakt naar meer

De samenwerking smaakte naar meer. Ter ere van het 50-jarig bestaan van de NVWK in 2011 is door de tweede auteur zwaluwcoordinator het initiatief genomen om enkele huiszwaluwtillen te plaatsen in de Krimpenerwaard. In die periode werd ik benaderd door QuaWonen om mee te denken bij een renovatieproject van woningen in Bergambacht, waar een kolonie Huiszwaluwen nestelde. Direct kwam de gedachte op om het prototype van de te bouwen huiszwaluwtil te schenken aan QuaWonen onder de condities van het huiszwaluwtillenproject.

Een til voor de woningcorporatie

Het aanbod was als volgt: De NVWK schenkt de huiszwaluwtil, de woningcorporatie vraagt de vergunning voor plaatsing aan en zorgt voor de fundering, de stalen kolom en de plaatsing van de til. Leden van de Natuur- en Vogelwerkgroep leveren, indien gewenst, ondersteuning in samenwerking met de bouwer van de til.

Het is de bedoeling dat meer huiszwaluwtillen voor het Zuid-Hollands Landschap en het Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard worden geplaatst. Volgens plan wil de NVWK vooralsnog een vijftal huiszwaluwtillen realiseren in de Krimpenerwaard.
Foto: Nico van Dam.

Op 23 november 2012 is de huiszwaluwtil onthuld aan de Secretaris Schipperstraat in Bergambacht. Het is de derde van de vijf in de Krimpenerwaard te realiseren tillen. De zwaluwwerkgroep volgt nu met enkele vrijwilligers de ontwikkelingen en het broedsucces.
Samen met vijftig kinderen van de basisscholen 'De Ark' en 'Kiezel en Kei' die door QuaWonen waren uitgenodigd, werd de plaatsing een feestelijke gebeurtenis. Alle kinderen en begeleiders kregen van woningcorporatie QuaWonen een toepasselijk cadeau: een bouwpakket voor een duurzaam vogelhuisje. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!

■ N.P. van Dam, Parkhof 14, 2922 CS Krimpen aan den IJsssel, (0180) 51 39 75, e-mail: npvandam@kpnplanet.nl & A. Dorsman, Bonrepas 28, 2855 AB Vlist, (0182) 38 35 31, e-mail: dorsman7@hetnet.nl.

LITERATUUR:

Boele, A., J. van Bruggen, A.J. van Dijk, J.W. Vergeer, L. Ballering & C. Plate (2012): Broedvogels in Nederland 2010. Sovon-rapport 2012-1:97.
Jonkers, D.A. (2008): Huiszwaluwen in 2008 opeens weer in de lift. De Korhaan 42(2):67-68.